

CABINET

Cofnodion cyfarfod Hybrid a gynhaliwyd ar 23 Gorffennaf 2026.

Mae agenda'r Pwyllgor ar [gael yma](#).

Mae recordiad y Cyfarfod ar [gael yma](#).

I weld y cyflwyniad a'r drafodaeth ddilynol ar gyfer unrhyw eitem agenda Rhan I, cliciwch ar yr hypergyswllt sydd wedi'i gynnwys yn ei deitl isod.

Yn bresennol: Y Cynghorydd L. Burnett (Cadeirydd); Y Cynghorwyr B.E. Brooks, R.M. Birch, G. John, S.D. Perkes, S. Sivagnanam, E. Williams ac M.R. Wilson.

Hefyd yn bresennol: Y Cynghorydd Dr. I.J. Johnson.

C40 [CYHOEDDIAD](#) –

Dechreuodd yr Arweinydd drwy roi gwybod am rai materion cadw tŷ a dywedodd fod y cyfarfod yn cael ei ffrydio'n fyw, ei recordio a'i uwchlwytho i wefan Cyngor Bro Morganwg cyn gynted â phosibl ar ôl y cyfarfod.

C41 [DATGANIADAU BUDDIANT](#) –

Ni dderbyniwyd unrhyw ddatganiadau buddiant.

C42 [COFNODION](#) –

PENDERFYNWYD – CYMERADWYO cofnodion y cyfarfod a gynhaliwyd ar 9 Gorffennaf 2026 fel cofnod cywir.

C43 [ARCHWILIO CYMRU: HERIAU RECRIWTIO A CHADW STAFF – Y BOBL GYWIR AR YR AMSER CYWIR? \(CYF\)](#) –

Cyflwynwyd y cyfeiriad o gyfarfod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio dyddiedig 22 Mehefin 2026.

Dywedodd yr Arweinydd fod adroddiad Archwilio Cymru ynghlwm wrth yr adroddiad fel Atodiad A gydag ymateb y Cyngor ynghlwm fel Atodiad B. Roedd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio wedi gofyn am rywfaint o ddata a gwybodaeth bellach yn ymwneud â risg y gweithlu gan gynnwys meysydd pwysau allweddol ar gyfer recriwtio a chadw staff a fyddai'n cael eu darparu iddynt gan y Pennaeth Adnoddau Dynol a Datblygu Sefydliadol.

Nododd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ganfyddiadau'r adroddiad o adolygiad Archwilio Cymru o ymateb y Cyngor i'w heriau recriwtio a chadw staff, (Atodiad A) a'r ymateb i ganfyddiadau'r adolygiad ac argymhellion Archwilio Cymru.

PENDERFYNWYD – Y dylid diolch i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio am eu hystyriaeth o'r mater a nodi'r cyfeiriad.

Rheswm dros y penderfyniad

Gan ystyried cynnwys y cyfeiriad a'r trafodaethau yn y cyfarfod.

C44 **RISG GORFFORAETHOL: DIWEDDARIAD CHWARTER 4 A SEFYLLFA DIWEDD Y FLWYDDYN AR RISGIAU (CYF) –**

Cyflwynwyd y cyfeiriad o gyfarfod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio dyddiedig 22 Mehefin 2026.

Dywedodd yr Arweinydd fod y Pwyllgor wedi gofyn am ragor o wybodaeth am adroddiad yr Adolygiad Gorchwyl a Gorffen Craffu ar Ganolfannau Adnoddau Anghenion Dysgu Ychwanegol (ADY) a dywedodd yr Arweinydd y gellid ei ddarparu iddynt ac ei fod yn bwysig i'r Pwyllgor ei gael gan fod pwysau ariannol ADY ac ysgolion ymhlith y risgiau mwyaf cyfredol i'r Cyngor.

Awgrymodd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio hefyd y dylid adolygu lefel y risg ar gyfer y risg Newid Hinsawdd, a fyddai'n cael ei drafod rhwng y Gwasanaethau Democrataidd a'r Pwyllgor.

Fel rhan o Benderfyniadau (1) a (2) i'w hystyried gan y Cabinet, nododd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio sefyllfa Chwarter 4/Diwedd y Flwyddyn o ran risgiau corfforaethol a amlinellwyd yn yr Adroddiad Crynodeb Risg ac ystyriaeth y Tîm Arweinyddiaeth Strategol o'r ymatebion i sylwadau'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar gyfer Chwarter 3.

Gofynnwyd hefyd ym Mhenderfyniad (3) y dylid gofyn i'r Cabinet gymeradwyo awdurdod dirprwyedig i Gyfarwyddwr Adnoddau Corfforaethol ddiweddarau'r Polisi Rheoli Risg. Dywedodd yr Arweinydd y byddai'r Cabinet yn hapus i ystyried cais ffurfiol i gytuno ar ddirprwyaeth o'r fath pe bai un yn cael ei wneud.

Gofynnodd Penderfyniadau (5) a (6) am ddarparu gwybodaeth ychwanegol i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ynghylch yr adolygiad Craffu i Ganolfannau Adnoddau Anghenion Dysgu Ychwanegol ac y dylid cynnal adolygiad o'r sgorio risg ynghylch y Risg Newid Hinsawdd, a fyddai'n cael ei drafod rhwng y Gwasanaethau Democrataidd a'r Pwyllgor.

PENDERFYNWYD – Y dylid diolch i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio am eu hystyriaeth o'r mater a nodi'r atgyfeiriad.

Rheswm dros y penderfyniad

Gan ystyried cynnwys yr atgyfeiriad a'r trafodaethau yn y cyfarfod.

C45 **CYNNYDD CHWARTER 4 2025/26 YN ERBYN ARGYMHELLION RHEOLEIDDIO ALLANOL (CYF) –**

Cyflwynwyd y cyfeiriad o gyfarfod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio dyddiedig 22 Mehefin 2026.

Nododd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio y cynnydd wrth fynd i'r afael ag argymhellion rheoleiddio allanol fel y manylir yn y Traciwr Mewnwelediad Bwrdd Mewnwelediad Strategol atodedig ar gyfer y cyfnod Chwarter 4 2025/26 ac y byddai Cyfarwyddwr Adnoddau Corfforaethol yn ystyried darparu fersiynau yn y dyfodol o sefyllfa'r Chwarter yn gynharach i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.

Gofynnwyd i'r Cabinet gymeradwyo tynnu camau gweithredu wedi'u cwblhau o'r Traciwr Mewnwelediad. Dywedodd yr Arweinydd nad oedd hynny'n swyddogaeth y Cabinet ac mai mater i'r Bwrdd Mewnwelediad ei ystyried oedd hynny.

PENDERFYNWYD – Y dylid diolch i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio am eu hystyriaeth o'r mater a nodi'r cyfeiriad.

Rheswm dros y penderfyniad

Gan ystyried cynnwys y cyfeiriad a'r trafodaethau yn y cyfarfod.

C46 **DIWEDDARIAD COD RHEOLI ARIANNOL 2025/26 (CYF) –**

Cyflwynwyd y cyfeiriad o gyfarfod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio dyddiedig 20 Gorffennaf 2026.

Nododd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio y Datganiad ar Gydymffurfiaeth â'r Cod Rheoli Ariannol a Chynnwys yr Adolygiad fel y'i nodir yn Atodiad 1 i'r adroddiad a hefyd argymhellodd y dylai fod mwy o gyfranogiad ac ymgysylltiad â'r Cyngor leuenctid yn enwedig o ran Craffu. Cytunodd yr Arweinydd a dywedodd fod llais pobl ifanc yn rhywbeth yr oedd y Cyngor yn ceisio cael mynediad ato'n gyson.

Argymhellodd y Pwyllgor hefyd y dylid rhoi mwy o bwyslais ar Gwynion Corfforaethol yn dilyn y symudiad mewn cyfrifoldeb o C1V i Wasanaethau Democrataidd er mwyn sicrhau bod y swyddogaeth honno'n parhau'n effeithiol ac i sicrhau bod amserlenni ar gyfer ymateb i gwynion yn cael eu hadolygu. Teimlai'r Aelodau hefyd y dylid rhoi mwy o bwyslais ar gyfranogiad Aelodau ynghylch hunanasesiadau Cyfarwyddiaethau a phrosesau gosod cyllideb, a oedd hefyd wedi bod yn destun trafodaeth ac yn argymhelliad o gyfarfod y Pwyllgor Craffu Perfformiad ar y Cyd a gynhaliwyd ar 22 Gorffennaf 2026. Roedd yn rhywbeth a drafodwyd gan fod y Cabinet eisiau cymaint o fewnbwn â phosibl i'r trafodaethau. Gwahoddwyd pob Cadeirydd Craffu i sesiynau herio cyn agor trafodaethau i Aelodau'r Pwyllgor Craffu.

Gofynnodd y Pwyllgor hefyd i'r Cabinet ystyried cyflwyno Grŵp Gwaith Cyllideb i ganiatáu i Aelodau Etholedig ymchwilio'n ddyfnach i Gynigion cyllidebol ac arbed, a oedd yn fater arall a oedd eisoes yn cael ei drafod.

PENDERFYNWYD –

(1) Y dylid diolch i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio am eu hystyriaeth o'r mater.

(2) Y dylid cytuno bod y sylwadau canlynol ar gyfer meysydd i'w gwella eisoes yn cael eu datblygu:

- Mwy o ymwneud ac ymgysylltu â'r Cyngor Ieuenctid, yn enwedig o ran Craffu;
- Ffocws a mwy o bwyslais ar Gwynion Corfforaethol yn dilyn y newid mewn cyfrifoldeb o C1V i Wasanaethau Democrataidd er mwyn sicrhau bod y swyddogaeth honno'n parhau i fod yn effeithiol ac i sicrhau bod amserlenni ar gyfer ymateb i gwynion yn cael eu hadolygu;
- Mwy o bwyslais ar ymwneud Aelodau â hunanasesiadau Cyfarwyddiaethau a phrosesau gosod cyllideb.

(3) Y dylid ystyried ymhellach gyflwyno Grŵp Gwaith Cyllideb i ganiatáu i Aelodau Etholedig ymchwilio'n fanylach i gynigion cyllidebol ac arbed.

Rheswm dros y penderfyniadau

(1-3) Gan ystyried cynnwys y cyfeiriad a'r trafodaethau yn y cyfarfod.

C47 **POLISI CYFARFODYDD AML-LEOLIAD WEDI'I DDIWEDDARU**
(CYF) –

Cyflwynwyd y cyfeiriad o gyfarfod y Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd dyddiedig 29 Mehefin 2026.

Cyfeiriodd yr Arweinydd Aelodau'r Cabinet at Dudalen 13 o Atodiad A a oedd yn cynnwys tabl o gyfarfodydd a gynhaliwyd gan Gyngor Bro Morganwg a fyddai'n cael eu cynnal naill ai ar ffurf hybrid neu o bell. Cyfeiriodd y Tabl at gyfarfodydd o bell y Pwyllgor Adolygu Taliadau Tai Dewisol a'r Pwyllgor Ymddiriedolaeth, y ddau ohonynt wedi'u cynnwys mewn camgymeriad yn dilyn eu tynnu o'r Cyfansoddiad gan y Cyngor Llawn yn ei gyfarfod a gynhaliwyd ar 13 Gorffennaf 2026, a nodwyd hyn.

PENDERFYNWYD –

(1) Y dylid y Polisi Cyfarfodydd Aml-Leoliad Drafft, sydd ynghlwm yn Atodiad A i'r adroddiad, yn cael ei gymeradwyo.

(2) Y dylid adolygiad o'r Polisi yn cael ei gynnal ar ôl derbyn unrhyw ganllawiau statudol pellach gan Lywodraeth Cymru, unrhyw ofynion hygrychedd a

rhwymedigaethau Cyfranogiad y Cyhoedd y Cyngor, yn ogystal â pharhau i gynnal sgysrsiau ynghylch sut y gellir gwella'r Polisi.

Rheswm dros y penderfyniadau

(1&2) Gan ystyried cynnwys y cyfeiriad a'r trafodaethau yn y cyfarfod.

C48 STRATEGAETH DATBLYGU AELODAU DDRAFFT 2027-32 (CYF) –

Cyflwynwyd y cyfeiriad o gyfarfod y Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd dyddiedig 29 Mehefin 2026.

Dywedodd yr Arweinydd fod llawer i Aelodau newydd y Cyngor ei ddysgu mewn cyfnod byr iawn ar ôl cael eu hethol a bod y Strategaeth Ddrafft ar gyfer 2027-32 yn edrych i gefnogi Cyngorwyr newydd a rhai sy'n dod i'r gwaith gyda'u gwybodaeth graidd, eu sgiliau a'u gofynion deddfwriaethol.

Roedd Tudalen 11 o Atodiad A i'r adroddiad gwreiddiol yn manylu ar amserlen ynghylch sut y byddai'r Strategaeth yn cael ei chyflwyno gan ddefnyddio dull graddol a fyddai'n cynnwys y themâu allweddol a nodir ar Dudalen 16 o Atodiad A. Roedd yn hanfodol bod pob Aelod yn gynnar yn eu gyrfa yn deall democratiaeth a llywodraethu, sut roedd y Cyngor yn gwneud penderfyniadau a sut roedd yr Awdurdod yn gweithio. Roedd cyllid a chyfrifoldebau ariannol Llywodraeth Leol yn faterion arbennig o bwysig gan y byddai Aelodau'n ystyried monitro cyllideb yn fuan.

Roedd y Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd wedi ystyried y Strategaeth Ddrafft ac wedi cymeradwyo bod y pynciau a gynhwysir yn y tabl sydd ynghlwm yn Atodiad B i'r Adroddiad, gan gynnwys y meysydd dysgu a ystyriwyd yn hanfodol (gorfodol) neu a argymhellwyd (heb fod yn hanfodol), yn cael eu cynnwys fel rhan o adnewyddu'r Strategaeth Datblygu Aelodau. Nodwyd hyn gan y Cabinet.

Dywedodd y Cyngorydd John y gallai gymryd hyd at ddwy flynedd i Gynghorwyr newydd ddod i arfer â'u cyfrifoldebau newydd a dylai pob Aelod fanteisio ar y cyfleoedd sydd ar gael yn y Strategaeth i'w cefnogi a'u gwneud yn Gynghorydd gwell.

Dywedodd y Cyngorydd Williams fod y Cyngor wedi newid a thrawsnewid yn sylweddol yn ystod y blynyddoedd diwethaf a'i bod yn bwysig i bob Aelod ddeall sut mae'r Cyngor yn gweithio. Roedd y Strategaeth yn cynnig cyfleoedd i Aelodau ddatblygu gyda ffyrdd newydd o weithio a chefnogaeth a ddarperir nad oedd wedi bodoli o'r blaen.

Pwysleisiodd yr Arweinydd fod dysgu a hyfforddiant yn parhau i Aelodau newydd, a'i bod yn bwysig manteisio ar y gefnogaeth a'r hyfforddiant a ddarperir er mwyn cael gwybodaeth a chefnogi trigolion Bro Morgannwg yn llawn.

PENDERFYNWYD – Y dylid cymeradwyo'r Strategaeth Datblygu Aelodau wedi'i hadnewyddu, sydd ynghlwm yn Atodiad A i'r adroddiad, i lywio datblygiad y Rhaglen Sefydlu Aelodau yn y dyfodol.

Rheswm dros y penderfyniad

Gan ystyried cynnwys y cyfeiriad a'r trafodaethau yn y cyfarfod.

C49 **STRATEGAETH ARIANNOL 2027/28 I 2031/32 (AB/BA) (CRAFFU – ADNODDAU) –**

Cyflwynodd yr Arweinydd yr adroddiad i osod y strategaeth ar gyfer datblygu Cyllideb 2027/28 y Cyngor a Chynllun Ariannol Tymor Canolig 2027/28 i 2031/32.

Roedd tudalen 7 o'r adroddiad yn manylu ar wariant net y Cyngor gydag Ysgolion a Gofal Cymdeithasol fel cyfran gynyddol o adnoddau'r Cyngor sy'n cyfrif am bron i 70% o gyfanswm y gyllideb, gan adael yr holl wasanaethau eraill a ddarparwyd gan y Cyngor yn y 30% sy'n weddill. Roedd paragraffau 1.8 ac 1.9 o'r adroddiad yn manylu ar y bwch yn y rhagolwg cyfredol a'r pwysau cost ar gyfer 2027/28, a'r Dreth Gyngor dybiedig at ddibenion cynllunio ym Mharagraff 1.10.

Un o'r risgiau mwyaf difrifol i'r Awdurdod a amlinellwyd gan yr Arweinydd oedd diffygion ysgolion a chyllid ar gyfer Anghenion Dysgu Ychwanegol (ADY) oherwydd cynnydd yn y galw a'r cymhlethdod. Roedd yn fater cenedlaethol gyda diffygion cronedig cysylltiedig yn Lloegr yn 2025/26 o dros £3.3Bn. Caniatawyd i gynghorau yn Lloegr fynd i'r afael â'r mater trwy or-drefn statudol, a olygai nad oedd yn rhaid mynd i'r afael â'r mater fel rhan o osod cyllideb arferol. Cyfrifodd Cymdeithas Llywodraeth Leol Lloegr, heb y gor-drefn honno, y gallai 8 allan o 10 Cyngor yn Lloegr fod wedi wynebu methdaliad.

Yn fwy diweddar, darparwyd cyllid yn Lloegr i gyfrif am 90% o'r diffyg hwnnw a adawodd Awdurdodau Lloegr mewn sefyllfa well. Yng Nghymru, roedd Awdurdodau'n wynebu pwysau cyfartal, os nad mwy, ar faterion cyllidebol ADY ac o ganlyniad i'r cyllid a oedd ar gael i Awdurdodau yn Lloegr, roedd San Steffan wedi darparu swm o £322m mewn cyllid canlyniadol i Gymru ond nid oedd wedi'i glustnodi ar gyfer ADY ac felly roedd trafodaethau parhaus ynghylch a fyddai'r symiau canlyniadol hynny'n cael eu gwario ar ADY.

Roedd Anghenion Dysgu Ychwanegol yn parhau i fod yn un o'r pwysau mwyaf ar y Cyngor. Byddai Awdurdodau Lleol yn dadlau y dylid rhannu'r £322m mewn cefnogaeth ymhlith yr holl Awdurdodau, a fyddai'n cyfateb i £13.1m i Gyngor Bro Morganwg ac a fyddai'n gwneud gwahaniaeth wrth gefnogi pobl ifanc. Os, fel y gofynnwyd yn y Senedd, y dylai fod yn £100m ar draws yr holl Awdurdodau, byddai hynny'n cyfateb i £4.4m i Gyngor Bro Morganwg. Roedd hefyd wedi'i ddatgan y byddai'r swm i Awdurdodau yn £40m, a fyddai'n cyfateb i £1.7m i Gyngor Bro Morganwg ac yn gadael yr Awdurdod gyda phwysau cyllidebol mawr o ganlyniad.

Roedd penderfyniadau i'w gwneud ar y symiau canlyniadol dros yr ychydig fisoedd nesaf ac ni waeth beth fo'r penderfyniad, byddai'n cael effaith ar gyllideb Cyngor Bro Morganwg. Roedd yr Arweinydd eisiau gwneud y Cabinet yn gwbl ymwybodol o oblygiadau unrhyw benderfyniad y byddai Llywodraeth Cymru yn ei wneud a gobeithio y gellid dod o hyd i ganlyniad adeiladol i bobl ifanc.

Roedd yr adroddiad i'w gyfeirio at y Pwyllgor Craffu Adnoddau am drafodaeth fanylach ac i adolygu'r Strategaeth Ariannol a'r rhagdybiaethau ariannu a chost ac i unrhyw argymhellion gael eu bwydo'n ôl i'r Cabinet.

Mater i'r Weithrediaeth benderfynu arno oedd hwn.

Y Cabinet, ar ôl ystyried yr adroddiad a'r holl faterion a goblygiadau ynddo

PENDERFYNWYD –

- (1) Y dylid y sefyllfa ariannol heriol sy'n wynebu'r Cyngor yn cael ei nodi, gyda bwlch cyllido o £9.987m yn 2027/28 a £42.451m ar draws y tymor canolig.
- (2) Y byddai'r Cabinet yn parhau i lobïo Llywodraeth Cymru am setliad priodol yn wyneb y pwysau chwyddiant parhaus ar ysgolion a darpariaeth gofal cymdeithasol ac yn awdurdodi Swyddogion y Cyngor i wneud yr un peth trwy rwydweithiau priodol.
- (3) Y dylid yr amserlen gosod cyllideb gyflymach yn cael ei nodi.
- (4) Y dylid gofyn i Swyddogion adolygu'r pwysau costau a'r ymrwymadau arbedion dros yr haf.
- (5) Y dylid gofyn i Swyddogion ddatblygu cynigion yn erbyn y rhaglen drawsnewid wedi'i hailddiffinio, y Rhaglen Ail-lunio, i ategu'r Strategaeth Ariannol a chyfrannu at gynaliadwyedd ariannol tymor canolig y Cyngor.
- (6) Y dylid cyfeirio'r adroddiad at Bwyllgor Craffu Adnoddau'r Cyngor i adolygu'r Strategaeth Ariannol a'r rhagdybiaethau a wnaed ar gostau a chyllid yn y Cynllun Ariannol Tymor Canolig wedi'i adnewyddu ac i unrhyw argymhellion gael eu cyfeirio'n ôl at y Cabinet i'w hystyried.
- (7) Y dylid cyflwyno adroddiad pellach ar gyllideb y Cyngor i'r Cabinet maes o law fel yr amlinellir yn yr adroddiad.

Rhesymau dros benderfyniadau

- (1) Roedd pwysau ariannol sylweddol yn parhau i effeithio ar Gyllideb 2027/28 a Chynllun Ariannol Tymor Canolig 2027/28 i 2031/32 ac roedd yn hanfodol hysbysu'r Cabinet o faint yr her a dechrau gwaith cyn gynted â phosibl ar sefydlu cyllideb gytbwys a sefyllfa ariannol gynaliadwy yn y tymor canolig.
- (2) Ni ellid gorbwysleisio'r heriau ar y pryd ac ni ellid lliniaru llawer o'r pwysau cost yn llawn. Byddai setliad llawer gwell nag a ragwelwyd ar hyn o bryd yn hanfodol pe na bai gostyngiadau yn y ddarpariaeth gwasanaethau.
- (3) Byddai gwneud penderfyniadau cynnar yn galluogi ymgynghori estynedig ac yn gwella cyflawniad arbedion a chynigion ail-lunio.
- (4) Roedd nifer o strategaethau i gydbwyso'r gyllideb heblaw denu mwy o gyllid a chyflawni arbedion. Byddai angen rheoli costau hefyd.

(5) Er mwyn galluogi cryfhau cynaliadwyedd ariannol tymor canolig y Cyngor trwy ailadrodd newydd o'r Rhaglen Ail-lunio.

(6) Roedd y Cyngor yn agored i adrodd ariannol clir a thryloyw a lefel briodol o her i reoli ei gyllid. Elfen allweddol o'r broses herio oedd trwy swyddogaeth graffu'r Cyngor.

(7) O ystyried yr heriau ariannol, roedd adrodd clir a rheolaidd yn hanfodol.

C50 STRATEGAETH DYLED (AB/BA) (CRAFFU – ADNODDAU) –

Cyflwynodd yr Arweinydd yr adroddiad i ddarparu mwy o dryloywder ar lefel yr incwm anfonebu sydd heb ei dderbyn a'r mesurau yr oedd y Cyngor eisoes wedi'u rhoi ar waith i sicrhau adferiad a'r strategaeth barhaus i'w rheoli ymhellach.

Ym maes y Gwasanaethau Cymdeithasol yr oedd y rhan fwyaf o'r ddyled hanesyddol lle'r oedd heriau cymhleth yn aml o ran casglu, gweithio'n sensitif gyda theuluoedd, cartrefi gofal, Awdurdodau Lleol Byrddau Iechyd, a Swyddogion yn parhau i weithio i gefnogi teuluoedd a darparu cymorth. Byddai gweithio'n fwy digidol yn y dyfodol yn galluogi mwy o oruchwyliaeth o ble y gallai fod problemau.

Roedd paragraff 4.6 o'r adroddiad yn manylu ar yr amgylchiadau eithriadol pam yr oedd gofyn i'r Cabinet awdurdodi dileu dau ddyled hanesyddol a ystyriwyd yn anadferadwy er gwaethaf pob cam rhesymol i adennill incwm heb ei gymryd. Diolchodd yr Arweinydd i'r Timau Cyllid a Gofal Cymdeithasol am yr holl waith a wnaed i reoli incwm anfonebu heb ei gymryd.

Roedd y Cyngorydd John yn falch o weld bod Strategaeth Ddyled ar waith a byddai'n cael ei rheoli'n fewnol o hyn ymlaen. Roedd yn anffodus bod yn rhaid i'r Cabinet ystyried dileu dyled heb ei chymryd, ond roedd y ddau yn anadferadwy gan nad oedd y cwmnïau dan sylw yn masnachu mwyach.

Dywedodd y Cyngorydd Williams y gallai fod yn anodd ar gyfer rhai agweddau ar gasglu dyledion o fewn y Gwasanaethau Cymdeithasol gan nad oedd teuluoedd yn ymwybodol o unrhyw broblemau yn aml ac weithiau byddent yn dod yn ymwybodol ar adeg anodd. Roedd swyddogion yn ymwybodol o amgylchiadau heriol teuluoedd unigol ac amgylchiadau personol ond roeddent yn cyfathrebu'n fwy rhagweithiol ac yn cadw mewn cysylltiad â theuluoedd.

Mater i'r Weithrediaeth benderfynu arno oedd hwn.

Y Cabinet, ar ôl ystyried yr adroddiad a'r holl faterion a goblygiadau ynddo

PENDERFYNWYD –

(1) Y dylid y Strategaeth Ddyled fel y'i nodir yng nghorff yr adroddiad yn cael ei chymeradwyo.

(2) Y dylid y ddwy ddyled a nodir ym mharagraff 4.6 yr adroddiad yn cael eu Dileu.

Rhesymau dros y penderfyniadau

(1) Byddai Strategaeth a dull penodol yn rhoi mwy o ffocws ac yn cyflawni perfformiad gwell wrth reoli adnoddau cyfyngedig y Cyngor.

(2) Swyddogaeth y Cabinet oedd dileu dyled dros £10k.

C51 CAMAU I ATAL A MYND I'R AFAEL Â THLODI (AB/BA) (CRAFFU – BYW'N DDA) –

Cyflwynodd yr Arweinydd yr adroddiad i roi'r wybodaeth ddiweddaraf am y gwaith sy'n cael ei wneud ar draws y Cyngor ac mewn partneriaeth i fynd i'r afael â thlodi, ac i ymateb i'r argyfwng costau byw yn y cyfnod rhwng Hydref 2025 a Ebrill 2026. Dangosodd yr adroddiad gynnydd yn erbyn ymrwymïadau yn y Fro 2030 i fynd i'r afael â thlodi a'i atal.

Roedd nifer o ardaloedd a brofodd amddifadedd ym Mro Morganwg fel y manylir ym Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru 2025, a oedd yn cynnwys un ardal yng Ngorllewin y Fro o ganlyniad i amddifadedd trafndiaeth ac yr oedd yn edrych i gael ei datrys gan y cyllid a oedd wedi'i glustnodi yng nghyllideb y flwyddyn flaenorol ar gyfer trafndiaeth wledig.

Dywedodd y Cyngorydd Perkes fod yr adroddiad yn ceisio helpu pobl oedd yn profi tlodi mewn nifer o ffyrdd a bod tai fforddiadwy o ansawdd da yn ffactor pwysig yn hynny, yn ogystal â Gwasanaethau Cymdeithasol, addysg, trafndiaeth, hamdden, cyngor cyflogaeth neu gymorth ADY.

Dywedodd y Cyngorydd John fod yr adroddiad yn dangos bod y Cyngor yn gwneud llawer iawn i gefnogi pobl leol.

Mater i'r Weithrediaeth benderfynu arno oedd hwn.

Y Cabinet, ar ôl ystyried yr adroddiad a'r holl faterion a goblygiadau ynddo

PENDERFYNWYD –

(1) Y dylid y cynnydd o ran y gwaith sy'n cael ei wneud i fynd i'r afael â thlodi fel rhan o gyflawni Bro 2030 fel y manylir yn Atodiadau A a B a'r gwaith a wnaed fel y manylir yn Atodiad C fel rhan o thema Cryfhau Cymunedau'r Rhaglen Ail-lunio yn cael ei nodi.

(2) Y dylid, ar ôl ystyried y wybodaeth a fanylir yn Atodiadau A, B a C, y dylid cymeradwyo'r camau a nodwyd gan y Tîm Arweinyddiaeth Strategol i symud gwaith i fynd i'r afael â thlodi ymhellach ymlaen.

Rhesymau dros y penderfyniadau

- (1) Sicrhau bod y Cabinet yn ymwybodol o'r gwaith sy'n cael ei wneud o ran mynd i'r afael â thlodi sydd wedi'i nodi fel her allweddol yn Bro 2030.
- (2) Cynnal momentwm o ran gwaith i fynd i'r afael â thlodi a sicrhau bod gwaith ar draws y Cyngor yn rhan o ddull strategol ac integredig o fynd i'r afael â thlodi.

C52 **LLWYBR TEITHIO EGNÏOL CROES WAYCOCK I FAES AWYR CAERDYDD (CA/LC) (CRAFFU – LLE) –**

Cyflwynodd y Dirprwy Arweinydd yr adroddiad i roi'r wybodaeth ddiweddaraf i'r Cabinet ar ddatblygiad Llwybr Teithio Llesol Waycock Cross i Faes Awyr Caerdydd, amlinellu'r cynnydd hyd yma, a cheisio cymeradwyaeth ar gyfer pwerau dirprwyedig a threfniadau ariannu i symud ymlaen â'r ddarpariaeth.

Dywedodd y Cyngorydd Williams fod ardal Waycock Cross yn bwysig i Fro Morgannwg a byddai'n edrych i leihau nifer y ceir o'r Gorllewin ac annog mwy o feicwyr ar hyd y llwybr. Roedd yn falch o weld y cysylltiad o'r dwyrain i'r gorllewin.

Mater i'r Weithrediaeth benderfynu arno oedd hwn.

Y Cabinet, ar ôl ystyried yr adroddiad a'r holl faterion a goblygiadau ynddo

PENDERFYNWYD –

- (1) Y dylid nodi'r cynnydd a wnaed ar ddylunio, cymeradwyaethau statudol, a gwaith paratoi ar gyfer Llwybr Teithio Llesol Croes Waycock i Faes Awyr Caerdydd.
- (2) Y dylid rhoi awdurdod dirprwyedig i Gyfarwyddwr yr Amgylchedd a Thai a Phennaeth Gwasanaethau Cymdogaeth, mewn ymgynghoriad â'r Dirprwy Arweinydd ac Aelod y Cabinet dros Leoedd Cynaliadwy, yr Arweinydd Gweithredol ac Aelod y Cabinet dros Berfformiad ac Adnoddau, y Prif Weithredwr, a Phennaeth Cyllid / Rheolwr Gweithredol Gwasanaethau Ariannol i fwrw ymlaen â thrafodaethau tir, paratoi tendrau, ceisiadau am gyllid, caffael y gwasanaethau proffesiynol a'r contractwyr sydd eu hangen a gwerthuso a dyfarnu'r contractau sy'n angenrheidiol i gyflawni'r prosiect.
- (3) Y dylid cymeradwyo cyflwyno cynigion cyllid allanol i'r Awdurdod Trafnidiaeth Rhanbarthol i sicrhau cyllid cyflawni ar gyfer y cynllun.
- (4) Y dylid rhoi awdurdod dirprwyedig i Gyfarwyddwr yr Amgylchedd a Thai a Phennaeth y Gwasanaethau Cymdogaeth i fwrw ymlaen â thendr ar gyfer adeiladu'r cynllun ac i dderbyn y tendr(au) a ffefrir yn dilyn gwerthuso a chwblhau'r broses dendro.
- (5) Y dylid rhoi awdurdod dirprwyedig i'r Swyddog Monitro/Pennaeth y Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd i fwrw ymlaen â Chontract Peirianeg

Newydd (CPN) ar gyfer adeiladu'r cynllun, yn dilyn tendr llwyddiannus a phenodiad contractwr.

(6) Y dylid rhoi awdurdod dirprwyedig i Gyfarwyddwr yr Amgylchedd a Thai a Phennaeth y Gwasanaethau Cymdogaeth, mewn ymgynghoriad â'r Dirprwy Arweinydd ac Aelod y Cabinet dros Leoedd Cynaliadwy, yr Arweinydd Gweithredol ac Aelod y Cabinet dros Berfformiad ac Adnoddau, y Prif Weithredwr, a Phennaeth Cyllid/Swyddog Adran 151/Rheolwr Gweithredol y Gwasanaethau Ariannol i ddechrau trafodaethau ar gyfer caffael tir (a nodir yn Atodiadau A-G) sy'n ofynnol ar gyfer adeiladu'r cynllun, boed hynny drwy ystyriaeth ariannol neu ddulliau eraill y cytunwyd arnynt yn gydfuddiannol.

(7) Y dylid rhoi awdurdod dirprwyedig i'r Swyddog Monitro/Pennaeth y Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd i gwblhau'r holl ddogfennaeth gyfreithiol angenrheidiol sy'n gysylltiedig â chaffael tir.

(8) Y dylid cymeradwyo'r angen a'r defnydd o'r Gorchymyn Prynu Gorfodol (GPG) er budd y cyhoedd, pe bai trafodaethau tir yn methu â mynd rhagddynt.

(9) Y dylid cyfeirio'r adroddiad at y Cyngor Llawn i ystyried defnyddio pwerau dirprwyedig ynghylch defnyddio Gorchymyn Prynu Gorfodol fel swyddogaeth y Cyngor Llawn.

Rhesymau dros benderfyniadau

(1) Cadw'r Cabinet yn wybodus am gynnydd ar ddatblygu dyluniadau, cymeradwyaethau statudol, a gwaith paratoi ar gyfer Llwybr Teithio Llesol Croes Waycock i Faes Awyr Caerdydd, gan sicrhau tryloywder a goruchwyliaeth o'r prosiect seilwaith strategol hwn.

(2) Galluogi cyflawni'r cynllun yn amserol trwy roi awdurdod dirprwyedig ar gyfer trafodaethau tir, paratoi tendrau, a cheisiadau am gyllid. Roedd y dull hwn yn osgoi oedi a allai godi o ddychwelyd i'r Cabinet ar gyfer pob penderfyniad gweithredol.

(3) Sicrhau cyfleoedd ariannu allanol gan yr Awdurdod Trafnidiaeth Rhanbarthol, gan leihau dibyniaeth ar adnoddau'r Cyngor a chefnogi ymrwymiad y Cyngor i drafnidiaeth gynaliadwy ac amcanion teithio llesol.

(4) Er mwyn galluogi cynnydd amserol y tendr adeiladu ar gyfer y cynllun. Sicrhodd y dull y gallai'r prosiect symud ymlaen heb oedi, cynnal parhad yn y ddarpariaeth, a chaniatáu i weithgarwch caffael gael ei reoli'n effeithlon o fewn fframweithiau gweithredol a llywodraethu sefydledig. Cefnogodd hefyd ymrwymiad y Cyngor i gyflawni'r cynllun o fewn yr amserlenni a'r paramedrau cyllideb a gynlluniwyd trwy ganiatáu i benderfyniadau angenrheidiol gael eu gwneud yn brydlon wrth i'r prosiect ddatblygu.

(5) Er mwyn caniatáu cynnydd effeithlon i'r gwaith adeiladu trwy ddirprwyo awdurdod i ymrwmo i Gontract Peirianeg Newydd (GPN) ar gyfer y cyfnod cyntaf a'r ail, a sicrhodd gydymffurfiaeth â rheoliadau caffael a chyflymu cyflawniad y prosiect.

(6) Er mwyn hwyluso cwblhau'r cyfnod cyntaf a'r ail drwy awdurdodi caffael tir fel y manylir yn Atodiadau A-G, gan sicrhau bod yr holl dir angenrheidiol wedi'i sicrhau ar gyfer gweithredu'r llwybr yn llawn.

(7) Sicrhau bod yr holl ddogfennaeth gyfreithiol sy'n ofynnol ar gyfer caffael y tir wedi'i chwblhau'n effeithlon ac yn unol â gofynion statudol, rheoleiddiol a llywodraethu. Galluogodd y ddirprwyaeth i'r prosesau cyfreithiol angenrheidiol symud ymlaen heb oedi, cefnogodd gyflawni'r prosiect yn amserol, a sicrhodd fod yr holl gytundebau, contractau a dogfennau cysylltiedig wedi'u gweithredu'n gywir i amddiffyn buddiannau cyfreithiol ac ariannol y Cyngor.

(8) Diogelu budd y cyhoedd a hyfywedd y prosiect trwy gymeradwyo'r defnydd posibl o bwerau Gorchymyn Prynu Gorfodol (GPG) pe bai trafodaethau'n methu, gan sicrhau y gallai'r cynllun fynd rhagddo heb oedi gormodol.

(9) Cydymffurfio â gofynion llywodraethu trwy gadarnhau y byddai adroddiad pellach yn cael ei gyflwyno i'r Cyngor Llawn, gan nad oes gan y Cabinet bwerau dirprwyedig i awdurdodi defnyddio GPG a gynhaliodd uniondeb cyfreithiol a chyfansoddiadol.

C53 ADRODDIAD MONITRO BLYNYDDOL SAFONAU'R IAITH GYMRAEG 2025-26 (ACG) (CRAFFU – BYW'N DDA) –

Cyflwynodd yr Aelod Cabinet yr adroddiad i dynnu sylw'r Cabinet at gynnydd y Cyngor yn erbyn Safonau'r Iaith Gymraeg (Atodiad 1) ac yn erbyn Strategaeth Hyrwyddo'r Iaith Gymraeg (Atodiad 2) ar gyfer 2025/26.

Cyfeiriodd y Cynghorydd Birch y Cabinet at Dudalennau 26 i 34 o Atodiad 1 i'r adroddiad a oedd yn manylu ar rai o'r cyflawniadau dros gyfnod 2025/26, a oedd i gyd yn dangos gwasanaethu anghenion trigolion Bro Morgannwg ac ymrwymiad y Cyngor i'r iaith Gymraeg.

Dywedodd yr Arweinydd ei bod yn bleser gweld mwy a mwy o'r Gymraeg yn cael ei defnyddio mewn gwaith o ddydd i ddydd a rhoddodd sicrwydd i drigolion a oedd yn dymuno cyfathrebu yn y Gymraeg y byddai croeso iddo.

Dywedodd y Cynghorydd Williams fod y defnydd o'r Gymraeg mewn Gwasanaethau Cymdeithasol yn cael ei gydnabod a bod Llywodraeth Cymru yn hyrwyddo'r iaith Gymraeg trwy fentrau allweddol fel 'Mwy na geiriau' / 'More than just words'.

Mater i'r Weithrediaeth benderfynu arno oedd hwn.

Y Cabinet, ar ôl ystyried yr adroddiad a'r holl faterion a goblygiadau ynddo

PENDERFYNWYD –

(1) Y dylid Adroddiad Monitro Blynyddol y Gymraeg ar gyfer 2025/26 (Atodiad 1) a'r Diweddariad ar Strategaeth Hyrwyddo'r Iaith Gymraeg 2025/26 (Atodiad 2) yn

cael eu cymeradwyo mewn egwyddor, yn amodol ar ystyriaeth gan y Pwyllgorau Craffu Byw'n lach ac Adnoddau.

(2) Y dylid yr adroddiad a'r atodiadau yn cael eu cyfeirio at y Pwyllgorau Craffu Byw'n lach ac Adnoddau i'w hystyried ac i unrhyw argymhellion gael eu cyfeirio'n ôl at y Cabinet i'w hystyried. Os nad oes gan y ddau Bwyllgor unrhyw argymhellion, y dylid ystyried bod yr adroddiad wedi'i gymeradwyo a'i gyhoeddi yn unol â hynny.

Rhesymau dros y penderfyniadau

(1) Er mwyn caniatáu i'r Cyngor gyflawni ei ddyletswydd adrodd i Gomisiynydd y Gymraeg fel rhan o Safonau'r Iaith Gymraeg.

(2) Er mwyn galluogi Pwyllgorau Craffu Byw'n lach ac Adnoddau i ystyried yr adroddiad a'r atodiadau cyn cyhoeddi'r adroddiad terfynol a gymeradwywyd.

C54 **ADRODDIAD BLYNYDDOL CYFARWYDDWR Y GWASANAETHAU CYMDEITHASOL 2025-2026 – FERSIWN DERFYNOL (CGI) (CRAFFU – BYW'N DDA) –**

Cyflwynodd yr Aelod Cabinet yr adroddiad i ystyried a chymeradwyo Fersiwn Derfynol Adroddiad Blynnyddol y Cyfarwyddwr ar gyfer 2025-26 yn dilyn adborth gan bartneriaid.

Roedd yr adroddiad yn cwmpasu'r Gyfarwyddiaeth Gwasanaethau Cymdeithasol gyfan yn ogystal ag ar draws yr Awdurdod, yn ogystal â'r cysylltiadau â'r partneriaethau yr oedd y Cyngor yn rhan ohonynt. Roedd y sefyllfa gyffredinol ar ddiwedd 2025/26 yn nodi cynnydd yn y galw, poblogaeth sy'n heneiddio, niferoedd cynyddol o blant sydd angen ymyrraeth a gofal gyda chymhlethdodau cynyddol o ran anghenion. Roedd y Gwasanaethau Cymdeithasol yn cefnogi mwy o bobl nag erioed o'r blaen a ddaeth â phwysau ariannol ar draws y Gwasanaethau Oedolion a'r Gwasanaethau Cymdeithasol. Roedd y Gyfarwyddiaeth yn ymateb yn gyflymach i'r galw ac yn edrych i gefnogi pobl i fyw'n annibynnol lle bynnag y bo modd gyda mwy o bobl yn gallu aros yn eu cartrefi eu hunain.

Roedd datblygiad Cwmpawd Teuluoedd y Fro wedi rhoi un lle hawdd i deuluoedd gael mynediad at wybodaeth a chymorth ac roeddent yn gallu darparu cymorth yn gynharach i geisio atal gofynion mwy cymhleth dros amser. Roedd nifer y Plant sy'n Derbyn Gofal wedi sefydlogi, ac roedd datblygiad tair cartref preswyl i blant wedi gweld manteision enfawr.

Parhaodd y Gwasanaethau Cymdeithasol i newid ac addasu er mwyn diwallu anghenion trigolion Bro Morganwg gan gynnwys newidiadau i wasanaethau digidol, diweddariadau i'r system cofnodion gofal a mudo data a hyfforddiant staff parhaus. Roedd llawer o alw wedi bod ar staff gan gynnwys adleoli o Swyddfeydd y Doc i lety amgen a oedd wedi dod â thimau ynghyd yn ogystal ag arbedion cyllideb.

Roedd yr adroddiad wedi mynd at holl bartneriaid y Cyngor i gael sylwadau ac wedi cael cefnogaeth, ac roedd y Cynghorydd Williams yn falch bod Aelodau'r Pwyllgor

Craffu wedi rhoi clod i'r Cyfarwyddwr a'r Maes Gwasanaeth am y gefnogaeth a ddarparwyd i drigolion, gan gydnabod bod gorgyffwrdd yn aml rhwng gwaith y Cyngor a gwaith partneriaeth a lle'r oedd cyfrifoldebau am rai agweddau.

Cyfeiriodd y Cynghorydd John at Dudalen 7 o Atodiad A a oedd yn manylu ar weithgarwch ar gyfer y cyfnod 2025/26 a nododd nifer y bobl a gefnogwyd dros y cyfnod hwnnw a oedd yn cynyddu drwy'r amser.

Dywedodd yr Arweinydd fod y tîm Gofal Cymdeithasol bob amser yn arloesol, gan gyfeirio at ddefnyddio sbectol Mata, poblogrwydd diwrnodau rhyng-genhedlaeth mewn cartrefi gofal a'i bod yn aml yn bosibl trefnu trosglwyddiadau o'r ysbyty i'r cartref o fewn diwrnod cyn gynted ag y gellid rhyddhau cleifion fel rhan o waith y Tîm Amlddisgyblaethol mewn partneriaeth â'r Bwrdd Iechyd. Diolchwyd i'r holl staff am y gwaith a wnânt i gefnogi trigolion Bro Morganwg.

Mater i'r Weithrediaeth benderfynu arno oedd hwn.

Y Cabinet, ar ôl ystyried yr adroddiad a'r holl faterion a goblygiadau ynddo

PENDERFYNWYD –

- (1) Y dylid nodi cynnwys yr adroddiad.
- (2) Y dylid cymeradwyo Adroddiad Blynyddol y Cyfarwyddwr ar gyfer 2025-26 (Atodiad 1 i'r adroddiad).
- (3) Y dylid cytuno ar y blaenoriaethau gwella ar gyfer y Gwasanaethau Cymdeithasol fel y'u nodir yn Adroddiad Blynyddol y Cyfarwyddwr ar gyfer 2025-26.

Rhesymau dros y penderfyniadau

- (1) Sicrhau bod Adroddiad Blynyddol y Cyfarwyddwr yn cael ei ystyried gan yr Aelodau Etholedig.
- (2) Sicrhau bod Adroddiad Blynyddol y Cyfarwyddwr ar gyfer 2025-26 wedi cael cymeradwyaeth a chytundeb y Cabinet.
- (3) Sicrhau bod y blaenoriaethau fel y'u nodir gan y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol wedi cael eu cymeradwyo gan y Cabinet.

C55 ADRODDIAD BLYNYDDOL DIOGELU CORFFORAETHOL 2025/26 (GCI) (CRAFFU – BYW'N DDA) –

Cyflwynodd yr Aelod Cabinet yr adroddiad i roi trosolwg o'r gweithgareddau Diogelu Corfforaethol sy'n digwydd ar draws y Cyngor.

Atgoffodd y Cynghorydd Williams y Cabinet fod diogelu corfforaethol yn ddull Cyngor cyfan o gadw pobl yn ddiogel, lle mae pob gwasanaeth, Cyfarwyddiaeth, Aelod Etholedig ac aelod o staff yn chwarae rhan wrth atal niwed a hyrwyddo lles. Byddai'r

Gyfarwyddiaeth Lle yn anfon cynrychiolydd i'r cyfarfod ar gyfer 2026/27 ac felly byddai'n cael ei gynnwys yn Adroddiad Blynyddol y flwyddyn nesaf. Roedd hyfforddiant ar gael i staff ac Aelodau Etholedig. Roedd y Grŵp Diogelu Corfforaethol yn weithgar mewn gweithgaredd diogelu ar draws y Cyngor.

Dywedodd yr Arweinydd fod sefydliad o'r enw Cymorth i Ddiodefwyr yn darparu hyfforddiant ar sut i fod yn gynghreiriad neu'n wrthwynebydd gweithredol a chynorthwyo rhywun sy'n profi anawsterau, a bod hynny'n werth chweil.

Mater i'r Weithrediaeth benderfynu arno oedd hwn.

Y Cabinet, ar ôl ystyried yr adroddiad a'r holl faterion a goblygiadau ynddo

PENDERFYNWYD –

- (1) Y BOD y trefniadau corfforaethol ar gyfer diogelu ac amddiffyn plant ac oedolion yn cael eu nodi.
- (2) Y byddai'r Cabinet yn parhau i dderbyn Adroddiadau Blynyddol ar waith a wneir i wella trefniadau Diogelu Corfforaethol ac effeithiolrwydd Polisiâu perthnasol.

Rhesymau dros benderfyniadau

- (1) Er mwyn sicrhau bod y Cabinet yn ymwybodol o drefniadau corfforaethol ar gyfer diogelu
- (2) Er mwyn caniatáu i'r Cabinet oruchwylio'n effeithiol y maes allweddol o waith corfforaethol a bod yn sicr bod diogelu effeithiol yn digwydd.